

בס"ד. שיחת ש"פ בהר"ב חוקותי, מבה"ח סיון, ה'שי"ת.

א. בפרשת¹ השבוע² נאמר האיסור דנתינת (ולקחת)³ רבית, ומסיים⁴, "אני ה' אלקיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים גוי להיות לכם לאלקים". ואיתא בספרא: "מכאן אמרו כל המקבל עליו עול רבית מקבל עליו עול שמים, וכל הפורק ממנו עול רבית פורק ממנו עול שמים. . . שכל המודה במצות רבית מודה ביציאת מצרים וכל הכופר במצות רבית כאילו כופר ביציאת מצרים".

וצריך להבין מהו הקשר המיוחד דמצות רבית (יתר על שאר מצוות) ליציאת מצרים וקבלת עול שמים:

השייכות של רבית ליציאת מצרים — מבאר רש"י (ע"פ הגמרא⁵): "אני ה' אלקיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים", "והבחנתי בין בכור לשאינו בכור, כך אני יודע ונפרע מן המלוה מעות לישראל ברבית ואומר של נכרי הם".

אבל, ביאור זה מסביר את השייכות של רבית ליציאת מצרים רק במקרה מיוחד שמלוה ברבית ואומר "של נכרי הם", וגם אז — לא במקרה שסיבת אמירתו זאת היא משום שאם ידע הלוה שהמעות של ישראל לא ירצה ללות⁶, או שאז לא ירשה בית הדין את ההלוואה. רק כשהוא חושב שאין הקב"ה מבחין ח"ו שהמעות שלו — מהוה הדבר כפירה ביציאת מצרים בה הבחין הקב"ה וכו'. ועדיין אין כאן ביאור על הקשר של כללות מצות רבית ליציאת מצרים.

וגם צריך להבין השייכות של רבית לעול שמים.

ישנם מפרשים⁶, שבשעה שאחד מלוה כסף ליהודי אחר ללא רבית, שאינו חושב אודות ריות, ה"ה מגלה בכך את בטחונו בה' וקבלתו עול שמים — הציווי לסייע ליהודי ללא נטילת ריווח; ואילו המלוה ברבית, מגלה שאינו בוטח בה', וכי הוא פורק ממנו עול שמים.

(1) עד סוף ס"ו הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א (באידית), ונדפס בלקו"ש ח"ג ע' 1007 ואילך. במהדורא זו ניתוספו עוד איזה ציוני מ"מ ע"י המו"ל.
(2) בהר"ב, לו.
(3) כי גם הלוה עובר (ע"פ תצא כג, כ) — שו"ע אדה"ז ריש הל' רבית.
(4) שם, לח.
(5) ב"מ סא, ב.
(6) ראה גם כלי יקר כאן.

(1) עד סוף ס"ו הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א (באידית), ונדפס בלקו"ש ח"ג ע' 1007 ואילך. במהדורא זו ניתוספו עוד איזה ציוני מ"מ ע"י המו"ל.
(2) בהר"ב, לו.

אבל ביאור זה אינו מובן:

(א) אין הדבר קשור ב"עול שמים" כי אם במדת הבטחון.

(ב) העדר הבטחון אינו קשור עם ענין הרבית, אלא עם גמילות חסדים⁷: לפני פסוקי מצות רבית נאמר בפרשה: "וכי ימוך אחיך... והחזקת בו"⁸, שיש להלוות לו ללא נטילת ריוח. כשמישהו אינו רוצה להלוות ממון ללא נטילת ריוח, מתוך חשש לפרנסתו, ומעדיף לסחור (ולהשתכר) בכל כספו, בכל פרוטה מממונו — הרי הוא מגלה בכך שחסרה לו מדת הבטחון, אך אינו עובר בזה על איסור רבית (שכן לא הלואה כלל).

ב. תוכנה של קבלת עול שמים — שהתבטאותה היא קיום המצוות — ההשתתפות מלמעלה בעבודת בני ישראל.

ידוע⁹ הפירוש בברכת המצוות (שמברכין עובר לעשייתן¹⁰): "אשר קדשנו במצוותיו" — במצוות ה', כי אף הקב"ה מקיים את המצוות¹¹. ושני ענינים בזה¹²: (א) קיום המצוות למעלה שקודם לקיום המצוות של בני, וכמאמר רז"ל¹³ "מה שהוא עושה הוא אומר לישראל לעשות", (ב) קיום המצוות למעלה שנעשה ע"י קיום המצוות של בני ישראל, כמאמר רז"ל¹⁴ "כל הקורא בתורה הקב"ה קורא ושונה כנגדו", וככתורה כך במצוות.

מובן, שזה שע"י מצוות בני ישראל נעשה קיום המצוות שלמעלה, אינו בגלל שיש איזה ערך ביניהם, שהרי אין לנבוא כל ערך לגבי הבורא; אלא כך עלה ברצונו יתברך שהמצוות המתקיימות ע"י בני ישראל יפעלו כביכול למעלה.

וצריך להבין: מהו הטעם לרצון זה, שעבודת בני ישראל למטה תשפיע, כביכול, למעלה, למרות שהמרחק הוא באין ערוך.

ענין קיום המצוות למעלה שקודם לעבודת בני ישראל למטה — מובן, שע"י ש"הוא עושה", הוא נותן כח "לישראל לעשות", נתינת כח לקיום המצוות ע"י בני ישראל¹⁵. אבל מה ההסבר לכך שעשיית בני ישראל תפעל שייעשה הדבר גם למעלה?

(7) מעלה היותר גדולה בצדקה (רמב"ם ה' מתנות עניים פ"י ה"ז).

(8) שם, לה.

(9) לקו"ת ואתחנן ט, ד. שה"ש יב, א.

(10) פסחים ז, ב. וש"נ.

(11) כמבואר גם בהמאמר דל"ג בעומר

(12) שנה זו (סה"מ תשי" ע' 209 ואילך).

(13) ראה לקו"ש ח"ג ע' 958 הערה 11 ובהמצויין שם. תר"מ סה"מ כסלו ע' קמה.

וש"נ.

(14) שמור"ר פ"ל, ט.

(15) תדבאר רפי"ח. יל"ש איכה רמו

תתרלד.

(16) גם כפשוטו בעבודה, כמבואר בסוף

המאמר דל"ג בעומר (שם).

ג. ולהבין זה יש להקדים תחלה ביאור כללות ענין העבודה:
לכאורה: לשם מה צריך להיות הסדר שמוכרחת להיות עבודתם של
ישראל, הרי הקב"ה יכול ליתן כל ההשפעות מלמעלה, בדרך אתערותא
דלעילא. ובפרט לפי הידוע שכוונת הבריאה היתה "כדי להיטיב לברואיו"¹⁶,
כי הקב"ה הוא תכלית הטוב ו"טבע הטוב להיטיב"¹⁷ — ומצד "להיטיב"
היו כל הברואים (ועאכו"כ בני ישראל שהם עיקר ותכלית הבריאה,
בשביל ישראל והתורה שנקראו ראשית¹⁸) צריכים לקבל כל ההשפעות גם
ללא עבודה?

ומבואר בזה: מתי מהוה ההשפעה אמיתית הטוב — כשניתנת
להמקבל בשכרו ("פארדינטערהייט"), ולא בחנם. כשניתנת לאדם מתנת
חנם ללא יגיעתו, נקראת "נהמא דכיסופא"¹⁹. וכיון ש"טבע הטוב
להיטיב", חפץ הקב"ה לתת לבני ישראל את הטוב האמיתי, ולכן קבע
שיקבלו את ההשפעות רק ע"י עבודה.

עפ"ז יובן הטעם שעבודת בני ישראל פועלת כביכול למעלה:
כשאדם מקבל שכר (השפעה) עבור עבודה מסויימת (לא כמתנת
חנם), אבל עבודה זו אינה מביאה למשלם (המשפיע) כל תועלת — נכלל
עדיין שכר זה בגדר "נהמא דכיסופא", כיון שהמקבל יודע שבעבודה
שעבורה ניתן לו השפע אין כל תועלת, וממילא, אין מגיע לו כל שכר
עבורה.

לפיכך נקבע מלמעלה הסדר שעבודת בני ישראל תפעל למעלה
(אותן המצוות הנעשות למטה) כדי שהשכר לא יהא בגדר "נהמא
דכיסופא" כלל: עבודתם מועילה למעלה — זכאים הם לקבל שכר חלף
העבודה²⁰.

ד. ועוד טעם:

עבודה, שהיא עצמה אינה מביאה כל תועלת — אפילו כשמקבלים

16) עץ חיים שער הכללים בתחילתו.
17) תניא שעהיה"א פ"ד. וראה מאמרי
אדמו"ר האמצעי קונטרסים ע' ה.
18) פרש"י ר"פ בראשית. ועוד. וראה גם
קונטרס פורים שנה זו (סה"מ תשי"ע ע' 141):
"ישראל זינען די עטרת תפארת פון דער
וועלט כו".
19) ראה ירושלמי ערלה פ"א ה"ג. לקו"ת

צו ז, ריש ע"ד.
20) ואף שא"ז מצד העבודה עצמה (שהרי
אין ערוך בין נברא לבורא) ורק לפי שכן עלה
ברצונו ית' כנ"ל, אעפ"כ, מצד הרצון שלמעלה
שעבודת הנבראים תתפוס מקום וכו' הרי
לאחרי גילוי רצון זה — נעשה כן באמת (ע"ד
המבואר בדרך מצותיך נד, ב). — ראה
לקו"ש ח"ד ע' 1133 הערה 13.

עבורה שכר — אין בה כל חיות ועריבות, ולכן קשה מאד לבצע את העבודה והיא מעייפת מאד, עבודת פרך²¹.

[כ"ק מו"ח אדמו"ר²² ביאר זה ע"פ משל: פריץ אחד הזמין אכר, וציוה עליו "לעבוד" במגל, להניע אותו הנה והנה בחדרו של הפריץ כפי שהוא עושה זאת בעבודתו בשדה, והבטיח לו שכר עבור ה"עבודה". מתחלה נתרצה האכר, אך לאחר שעבד זמן קצר — התחרט בטענה: "ראַבָּטוּ ניע וויאָט" — אין העבודה ניכרת].

ולכן נקבע מלמעלה שעבודתו של יהודי מועילה למעלה, וידיעת הדבר נותנת "חיות" ועריבות בעבודה. וגם, ידיעה זו נותנת כח²³ לעמוד נגד היצר הרע²⁴ הטוען מה איכפת לו להקב"ה אם אתה מניח תפילין אם לאו ח"ו, אם אתה מתפלל באריכות וכיו"ב — כיון שיש לו את ההרגשה שהעבודה נוגעת לעצמותו ומהותו ית' כביכול.

ה. היות שכל ההמשכות מלמעלה באות ע"י עבודת בני ישראל, הרי, כשם שהדבר ביחס להמשכה פרטית של כל מצוה לחוד, שהמצוה שלמעלה נעשית ע"י אותה מצוה שמקיימים בני ישראל — כן הוא גם ביחס לכלל עצם הענין: כדי שעבודת בני ישראל תשפיע למעלה — חייבת להיות עבודה מסויימת. ועבודה זו היא — מצות רבית.

רבית — פירושה: קבלת ריוח עבור ממון שניתן בהלוואה, כלומר, קבלת שכר על העובדה שבעבר הי' הממון שלו (למרות שעתה כבר יצא הכסף מרשותו ונכנס לרשות הלוה), ובכך שהלוה אותו בעבר, נתן (המלוה) אז אפשרות ללוה לסחור בו.

וזהירות מרבית — פירושה: קבלת ריוח רק מהשייך לו עתה (שזהו התוכן ד"היתר עיסקא": חלק מן הכסף נשאר של המלוה, אלא שהוא נותנו בפקדון בלבד ללוה, ואת הריוח הוא מקבל רק מהחלק השייך לו גם עתה. ועד"ז — שכירת בהמה וכלים).

כדרך שיהודי מתנהג עם יהודי שני — כך מתנהגים עמו מלמעלה: אם הוא עובר על איסור רבית, הוא נוטל עתה ריווח משום שנתן לו בעבר כסף, מתנהגים עמו מלמעלה באופן כזה: עבודתו עתה היא כביכול ללא

(21) תו"כ בהר כה, מג (הובא בפרש"י). יכול לעמוד כנגד היצר, כמארו"ל "אלמלא הקב"ה שעוזר לו אינו יכול לו" (סוכה נב, ריש ע"ב. וש"ג).

(22) ראה סה"ש תרפ"ב ע' 27. וש"ג.

(23) ראה סה"ש תרפ"ב ע' 27. וש"ג.

(24) להעיר ג"כ מד"ה ויקח המן בהוספות לתו"א (קיט, ג ואילך).

השתתפות מלמעלה²⁵; ישנה רק נתינת ה"כסף" — כח — קיום המצוות שלמעלה — לפני שהוא מתחיל בה"מסחר", ההתעסקות בעבודתו, וזהו הכח לביצוע עבודתו. ואילו כשהוא מקיים מצות רבית, מתנהגים עמו כך גם מלמעלה: לא זו בלבד שנותנים לו תחילה הכח לעבודתו, אלא שמתתפים עמו מלמעלה בעבודה עצמה — "הקב"ה קורא ושונה כנגדו".

וזוהי השייכות של מצות רבית אל קבלת עול שמים ויציאת מצרים: מצות רבית מהוה תוכן (וסדר) כללי²⁶, שבאמצעותה נעשה, כביכול, הקב"ה שותף ליהודי בעבודתו — קבלת עול שמים (קיום המצוות). ולהיותו קשור עם הקב"ה, יוצא הוא מכל המיצרים וההגבלות — יציאת מצרים.

ו. "צדיקים דומים לבוראם"²⁷:

כשם שדרכו של הקב"ה היא לא רק לתת תחילה הכח לעבודת התורה והמצוות, אלא גם לאח"ז, כשבני ישראל מקיימים מצוות בפועל ה"ה מקיים אותן המצוות, כך היא, כביכול, הנהגתם של צדיקים, ובמיוחד של נשיאי ישראל — שהם מהוים הממוצע המחבר בני ישראל עם הקב"ה²⁸ — שלא זו בלבד שהם נותנים כח להשלוחים שלהם לבצע שליחותם, כי אם גם הם עצמם עושים את אותה העבודה שהטילו על השלוחים שלהם.

(חיות) — "נשך", ומחורבנה של ירושלים נתמלאה צור — (קליפה — מיתה) "תרבית" (יהל אור טו, א (ד) — ע' מ') — ענשו מדה כנגד מדה — אינו קם בתחיית המתים. ובוה יובן מה שבפ' חלק אינו מונה מלוה ברבית בין אלו שאין להם חלק לעוה"ב — כי זה נכלל בכלל כופר (ועושה היפך ענין) תחיית המתים (משיחת ש"פ משפטים תשכ"ג).

26) וזהו מה שאמרו רז"ל (שמו"ר פל"א, ד) שמי שאינו מלוה ברבית "כאילו קיים המצוות כולן" — שע"י קיום מצות רבית נעשה סדר כללי — השתתפות הקב"ה בכל מצוותיו.

27) במדב"ר פ"י, ה. וראה ב"ר פס"ז, ה.

28) רות רבה פ"ד, ג. אסתר פ"ו, ב.

28) ראה סה"ש תורת שלום ע' 158.

25) עפ"ז יובן גם הטעם מה שהמלוה ברבית אינו קם בתחיית המתים (שו"ע אדה"ז הל' רבית ס"ב. וראה שמו"ר פל"א, טו. הוספות לירושלמי (וילנא) סוף ברכות. פדר"א ספל"ג). כי ענין המצוות הוא שעושים מגשמיות העולם (הוה ונפסד — מיתה), כלי ודירה לקדושה (חיות ונצחיות). — ראה סד"ה שובה ישראל תרצ"ה (סה"מ קונטרסים ח"ב שכט, ב ואילך) — ע"י עבודתו זו, גורם תחיית המתים. והנה עבודת הנבראים מצד עצמה מוגבלת היא, והנצחיות שנמשכת ע"י המצוות (ראה תניא פכ"ה) היא ע"י שמתחבר (— לשון צוותא) בה' אלקיכם חיים, וממשיך הנצחיות מלמעלמ"ט, גורם שיהי' הקב"ה קורא וכו', מצוותיו של הקב"ה דוקא. ולכן, המלוה — אדרבה, נושך ומחסר מקדושה

הנהגה כזו נראתה בגלוי במיוחד אצל כ"ק מו"ח אדמו"ר: לא זו בלבד ששלח שלוחים ונתן להם כח לפעול בהחזקת היהדות בכלל והפצת המעינות בפרט, אלא שגם תמיד (לא רק בשנים הראשונות, כי אם גם בשנים המאוחרות, לאחר שהעמיד תלמידים ותלמידי תלמידים, שהם היו מסוגלים לבצע את העבודה) התמסר לעבודה זו.

דבר זה משמש הוראה לכל המקושרים אליו והולכים בעקבותיו: אין להם להסתפק בכך שהעמידו תלמידים העוסקים כבר בהרצת התורה והפצת המעינות, מתוך חישוב שמאחר שעבודת תלמידיהם נובעת מהשפעתם הם, יקבלו גם הם, המשפיעים, את תוספת האור שנמשך ע"י עבודת התלמידים, ומשום כך אין עליהם לעסוק עתה עם הזולת אלא לעסוק בתורה לעצמם. הנהגה כזו – קבלת "ריוח" (תוספת האור) בעד עבודה של העבר – היא (בדקות) ענין של רבית. תמיד עליהם לעסוק לא רק עם עצמם, כי אם גם עם הזולת: לעשות אותה עבודה הנדרשת מתלמידיהם.

ושכר ההתנהגות של זהירות מרבית, הוא, שגם בעבודתם העצמית יזכו להשתתפות כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, ובאמצעותו – כיון שהוא עומד בין ה' וביניכם – להשתתפות הקב"ה, קבלת עול שמים, שע"ז יהי אצלם הענין דיציאת מצרים, שיצאו מכל המיצרים וההגבלות שלהם.

* * *

ז. בסיום²⁹ הפרשה נאמר³⁰ "לא יבקך בין טוב לרע ולא ימירנו ואם המר ימירנו והי' הוא ותמורתו יהי' קודש".

ומבאר הרמב"ם³¹: "יראה לי שזה שאמר הכתוב והי' הוא ותמורתו יהי' קודש .. ירדה תורה לסוף מחשבת האדם וקצת יצרו הרע, שטבע של אדם נוטה להרבות קנינו ולחוס על ממונו, ואע"פ שגדר והקדיש אפשר שחזר בו וניחם ויפדה בפחות משווי .. ואם תתן לו רשות להחליף הרע ביפה, יחליף היפה ברע ויאמר טוב הוא, לפיכך סתם הכתוב בפניו שלא יחליף, וקנסו אם החליף ואמר והי' הוא ותמורתו יהי' קודש". כלומר: אע"פ שמעיקר הדין הי' צ"ל מותר להחליף "הרע ביפה",

ניתוספו עוד איזה ציוני מ"מ ע"י המו"ל.
 (30) בחוקותי כו, לג (וראה גם שם, יו"ד).
 (31) סוף הלי' תמורה.

(29) מכאן עד סוף ס"י הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א (בלה"ק), ונדפס בהוספות ללקו"ש ח"י"ז ע' 527 ואילך. במהדורה זו

מ"מ, כיון ש"ירדה תורה לסוף מחשבת האדם כו", ש"אם תתן לו רשות להחליף הרע ביפה, יחליף היפה ברע ויאמר טוב הוא", גזרה תורה ואסרה להחליף (גם) "הרע ביפה".

ומכאן ראי' להכריע בהשקו"ט³² בנוגע להגדר ד"גזירה" (לאסור דבר שמצ"ע מותר בגלל דבר שני) — שאין זה (רק) הוספה של חכמים, אלא גם בתורה עצמה ישנם איסורים שהם בגדר של גזירה, כבנדו"ד, שהאיסור להחליף רע ביפה הוא גזירה שלא יחליף יפה ברע ויאמר טוב הוא.

ח. וביאור הענין בעבודה:

לפעמים יכולים לעשות חשבון שמוטב לעסוק בעבודה אחרת, משום שהיא יפה יותר מזו שתובעים ממנו לעסוק בה, ולכן — טוען הוא — רצונו להחליף הרע ביפה.

ולדוגמא: כאשר תובעים לעסוק בהפצת היהדות, למשל, יכול מישוהו לטעון שבענינים פשוטים כאלה יכול להתעסק כל אחד, ואילו הוא צריך להתעסק בענינים נעלים יותר, כמו, לימוד דא"ח וכיו"ב. ועד"ז לאידך, כאשר תובעים לעסוק בלימוד דא"ח, יכול מישוהו לטעון שאינו ראוי לכך, הוא בעצמו אינו מבין כ"כ, ובמילא, מוטב שיעסוק בשאר עניני עבודה.

כלומר, הטענה היא שרצונו שהקרבתן — כללות העבודה דקירוב לה³³ — יהי' יפה יותר, עבודה שהיא נעלית יותר, או עבודה שבשבילו היא יפה יותר כיון שהוא מסוגל ושייך לה יותר.

ועז"נ "לא יבקר בין טוב לרע ולא ימירנו" — שלא יחליף גם הרע ביפה, כדלקמן.

ט. ובהקדמה:

יתכן שרצונו להחליף הרע ביפה הוא בגלל חשבון מוטעה שבא מעצת היצר, ולאמיתתו של דבר, העבודה שתובעים ממנו היא היפה יותר.

— פעם³⁴ נכנס ליחידות לכ"ק מו"ח אדמו"ר סוחר עצים מקאליפאָרניא, ולאחר שכ"ק מו"ח אדמו"ר השיב לו על שאלותיו בענין

(32) ראה לקח טוב (להר"י ענגל) כלל ח'.

(33) ראה ד"ה באתי לגני שנה זו פ"ב

(34) ראה גם אג"ק ח"ג ס"ע קצה ואילך, ובהנסמן שם.

(ס"ה"מ תשי"ע ע' 113). ועוד.

מסחר העצים, שאל גם בנוגע לחינוך בניו, ולא נתקבל אצלו מענה והוראת כ"ק מו"ח אדמו"ר. אמר לו כ"ק מו"ח אדמו"ר: הגע עצמך, בנוגע למסחר עצים — שמימי לא עסקתי בזה — נסעת מרחוק כדי לשאול בעצתי, ואילו בנוגע לחינוך הבנים — שזהו העסק שלי והעסק של אבותי — אינך מקבל הצעתי?! ...

ועד"ז בנדו"ד: כיון שכ"ק מו"ח אדמו"ר הטיל עליו שליחות מסויימת, דבר ברור הוא ששליחות זו היא היפה יותר עבורו, ולא כפי שנדמה לו — בעצת היצר — שמוטב שיחליף בעבודה אחרת. זאת ועוד:

אפילו אם האמת היא כדבריו שמוטב שיחליף בעבודה אחרת, רע ביפה — מ"מ, "לא יבקר בין טוב לרע ולא ימירנו".

י. וטעם הדבר — לפי ש"ירדה תורה לסוף מחשבת האדם וקצת יצרו הרע .. ואם תתן לו רשות להחליף הרע ביפה, יחליף היפה ברע ויאמר טוב הוא":

אמרו חז"ל³⁵: "כך אומנתו של יצה"ר, היום אומר לו עשה כך, ולמחר אומר לו עשה כך, עד שאומר לו עבוד כו".

ופירש כ"ק מו"ח אדמו"ר³⁶: היצה"ר אינו בא לאדם לומר לו עבור עבירה ח"ו, שאז בודאי לא ישמע אליו, אלא, בעת שלומד תורה ומקיים מצוות אומר לו "עשה כך", כלומר, גם אני — היצה"ר — מסכים שתלמד תורה ותקיים מצוות, כי, הלימוד שלך חשוב ביותר עד כדי כך שהקב"ה ופמליא של מעלה נהנים מהלימוד שלך...

— ה"הסכמה" של היצר מתבטאת בכך שמכניס הישות שלו בעבודה דלימוד התורה וקיום המצוות, אף שמתעטף באצטלא דקדושה, באמרו שכוונתו לשם שמים. — ההכרח בהלימוד שלך, מסביר לו היצר, הוא לא בשבילך, כדי שאתה תשב בגן-עדן, שכן, אפילו אם תשב בגהינם יבוא לשם הקב"ה ופמליא של מעלה כדי לשמוע החידושי-תורה שלך... אלא, בשביל השלימות דגן-עדן, כי, כשהאבות וכל התנאים והאמוראים יהיו בגן-עדן ואתה לא תהי' שם, אזי יחסר בהשלימות של גן-עדן... — ולאחרי שאומר לו "עשה כך", ש"מסכים" לעניני התומ"צ מצד הישות שלו, יכול לבוא ולומר "עשה כך, עד שאומר לו עבוד כו", היינו,

36) סה"מ קונטרסים ח"א לו, א. סה"מ תרפ"ט ע' 124 ואילך. ועוד.

35) שבת קה, ב. וש"נ.

שהתערבות הישות בעבודה היא השורש שמזה יכול להשתלשל המעמד ומצב ש"אומר לו עבוד כו".

והעצה לזה — למלא את השליחות שהוטלה עליו מבלי לעשות שום חשבונות, "לא יבקר בין טוב לרע ולא ימירנו", מתוך ביטול וקבלת עול.

וענין זה הוא היסוד לכללות העבודה — כפי שממשיך ומסיים: "אלה המצוות אשר צוה ה' את משה אל בני ישראל בהר סיני".

*

[הענינים דלקמן — לא זוכרים שייכותם לתוכן השיחה:]

יא. החסיד רד"ק³⁷ הי' נוהג ללמוד משניות עם נכדו. פעם אחת כשהנכד לא הבין את ההסבר של זקנו בדברי המשנה, נענה הרד"ק והפטיר: "הייליקע אותיות..."

יב. כאשר כ"ק מו"ח אדמו"ר נסע מוינה, ליוו אותו אל הרכבת כמה מיהודי אשכנז "דייטש'שע אידן". כשהתקרב מועד בוא הרכבת, הביט אחד מהם בשעונו ואמר אל הרבי: "נאך איין מינוטע". נענה והפטיר אחריו הרבי: "קען מען נאך תשובה טאָן".

